

25.3.2024

Valtiovarainministeriö
Kunta- ja aluehallinto-osasto
PL 28
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo.vm@gov.fi

Oikaisuvaatimus Valtiovarainministeriö VN/35660/2023 päätökseen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta vuonna 2024

Kontiolahden kunta hakee oikaisua Valtiovarainministeriö VN/35660/2023 päätökseen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta vuonna 2024.

Vuoden 2023 alusta toteutuneen hyvinvointialueuudistukseen liittyvän rahoitusmallin johdosta kunnan valtionosuuksien määrään vaikuttaa pysyvästi vuosien 2021 ja 2022 toteutuneet sosiaali- ja terveystalveluiden sekä pelastustoimen palveluiden kustannukset. Toteutuneet kustannukset vaikuttavat peruspalvelujen valtionosuuksiin järjestelmään sisältyvien kuntien valtionosuuksien taselementtien, muutosrajoittimen ja järjestelmämuutoksen tasauksen kautta. Valtionosuuksien perustuminen kuntakohtaisiin toteutuneisiin kustannuksiin poikkeaa valtionosuuksien perusperiaatteista, jonka mukaan valtionosuuksien suuruuteen ei vaikuta se, miten kunta on palvelutoimintansa järjestänyt tai miten paljon niiden järjestäminen kunnalle maksaa.

Peruspalvelujen valtionosuuksien määräytymisperusteet asettavat kunnat eriarvoiseen asemaan toisiinsa nähden. Tämä korostuu erityisesti ns. edelläkävijämaakuntien osalta, jotka valtion kannustamina muodostivat vapaaehtoisesti laajempia koko maakunnan tai lähes koko maakunnan kattavia sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymiä. Tällaisissa kuntayhtymissä jouduttiin tekemään palkkaharmonisointia jo ennen hyvinvointialueiden käynnistämistä. Palkkaharmonisoinnin kustannukset nostivat merkittävästi edelläkävijäkuntien sosiaali- ja terveystalvelujen kustannuksia vuosien 2021–2022 aikana. Tämä puolestaan pienentää pysyvästi ko. kuntien valtionosuuksia

peruspalvelujen valtionosuuksiin sisältyvän ns. muutosrajoittimen kautta, vaikka sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämis- ja rahoitusvastuu on siirtynyt kunnilta pois. Lisäksi se heikensi kuntien talouden tasapainotilaa, joka on järjestelmämuutoksen tasauksen laskennan peruste.

Pohjois-Karjalan kuntien osalta harmonisoinnin vaikutukset henkilöstökustannuksiin olivat vuosina 2018–2022 vuositasolla yhteensä 8,0 milj. euroa. Lisäksi Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän vuoden 2022 tilinpäätökseen kirjattiin 24,1 milj. euron pakollinen varaus vuosien 2021–2022 palkkaharmonisaatiovelan kattamiseksi, koska neuvottelut palkkaharmonisoinnin toteuttamisesta olivat vuodenvaihteessa 2022–2023 kesken keskusneuvottelutasolla. Käytännössä palkkaharmonisaatio nosti siten maakunnan kuntien hyvinvointialueelle siirtyviä kustannuksia vuositasolla noin 20 milj. eurolla, mikä vastaa noin 3 % siirtyvistä kustannuksista. Kontiolahden osuus palkkaharmonisaation kustannuksista on noin 8 milj. euroa ja pienentää siten merkittävästi ja pysyvästi kaupungin valtionosuuksien tasoa.

Valtionosuusperustuminen arvioperusteiseen pakollisen varauksen erään on lainsäädännön näkökulmasta ristiriitainen. Voimaanpanolain 20 §:n § 1 momentissa säädetään, että erikoissairaanhoidolain 7 §:ssä mainittujen sairaanhoitopiirien kuntayhtymät sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetut erityishuoltopiirit siirretään varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen hyvinvointialueille 1 päivänä tammikuuta 2023. Kuntien rahoittama kuntayhtymän omaisuus on siirtynyt tarkasti lain kirjainta noudattaen hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen, mutta lain säännöksistä poiketen palkkaharmonisaatiota koskeva vastuu ei siirtynyt hyvinvointialueelle. Ristiriitaisuutta valtionosuusperusteiden näkökulmasta lisää myös se, että Pohjois-Karjalan osalta palkkaharmonisointia toteutettiin takautuvasti vuosilta 2021–2022 vasta vuonna 2024. Kuntayhtymän vuoden 2022 tilinpäätökseen sisältynyt pakollinen varaus ylittää toteutuneiden kustannusten tason, minkä johdosta leikkaus valtionosuuksiin muodostuu vielä toteutuneita kustannuksiaikin suuremmaksi. Lisäksi pakollisessa varauksessa on huomioitu merkittävä määrä, noin 3 milj. euroa, viivästyskorkoja, jotka eivät ole varsinaisia sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksia. Myös viivästyskorot pienentävät kuntien valtionosuuksia pysyvästi.

25.3.2024

On huomattava, että hallintovaliokunta on myös mietinnössään (15/2022 vp HE 68/2022 vp) todennut, että palkkaharmonisaation perusteella eri alueiden kunnat ovat eri asemassa riippuen siitä, onko palkkaratkaisut tehty vai tehdäänkö ne vasta sote-uudistuksen voimaantulon jälkeen. Kuntien eriarvoinen kohtelu on ristiriidassa myös perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteen ja vakiintuneeseen tulkintakäytäntöön perustuvan rahoitusperiaatteen kanssa. Vapaaehtoisia kuntayhtymiä perustaneissa kunnissa asuvat kuntalaiset joutuvat uudistuksen seurauksena maksamaan uudistuksesta kahdesti. Kunnat ja kuntalaiset ovat maksaneet ja maksavat kattaessaan kuntayhtymien alijäämät tilinpäätöksen 2022 yhteydessä veroina jo kertaalleen edelläkävijyydestä syntyneet kustannukset. Lisäksi, jotta kunnat pystyvät jatkossa tuottamaan kuntalaisilleen vastuulleen jäävät tehtävät, he joutuvat valtionosuusleikkauksen kattaakseen keräämään kuntalaisiltaan enemmän veroja.

Koska palkkaharmonisaatiokustannusten huomioiminen valtionosuuksien perusteena olevissa soten siirtolaskelmissa johtaa kunnat eriarvoiseen asemaan ja perustuu virheellisiin tietoihin, Kontiolahtien kunta hakee oikaisua valtiovarainministeriön päätökseen sisältä osin kuin valtionosuuslaskelmissa on huomioitu Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän palkkaharmonisaatiokustannukset viivästyskorkoineen. Harmonisaatiokustannukset viivästyskorkoineen tulee poistaa sote-uudistuksen kuntakohtaisista siirtolaskelmista.

Oikaisuvaatimusta koskevien ilmoitusten ja päätöksen toimitusosoite: Kontiolahtien kunta, Kirjaamo, Keskuskatu 8, 81100 Kontiolahti (vaihe 013 7341, kirjaamo@kontiolahti.fi)

Lisätietoja: hallintopäällikkö Pasi Ruohutula, p. 050 439 8005, pasi.ruohutula@kontiolahti.fi

Liitteet

Valtiovarainministeriö VN/35660/2023 päätös kunnan perustalvelujen valtionosuudesta ja veropuustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta vuonna 2024.

Kontiolahtien kunta

Keskuskatu 8
81100 Kontiolahti

p. 013 7341
f. 013 734 5328

kirjaamo@kontiolahti.fi
www.kontiolahti.fi

Y-tunnus: 0169048-8